

СЕКЦІЯ 2.

АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

ОБОРТОВ ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції, доктор юридичних наук,
професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України

ПРАВОВІ НОВАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Незважаючи на те, що право виступає визначальною сферою в збереженні традицій, воно неминуче передбачає оновлення та зміну цих традицій, становлення нововведень, їх закріплення і використання на різних рівнях правого буття: від правосвідомості і правових норм, до правовідносин і правової поведінки. Найважливішими напрямками становлення правових традицій виступають юриспруденція (юридична наука) і юридична освіта, в яких широко використовуються правові новації та інновації. Зауважимо, що особливим різновидом правових новацій є правові інновації. Термін інновація ввів в економіці Йозеф Шумпетер в 1911 році в книзі «Теорія економічного розвитку». Інновація являє собою таке новачію або нововведення, яке істотно підвищує дію існуючої системи. В юриспруденції також слід розрізняти правову новачію і правову інновацію.

Зауважимо, що поняття інновація використовується, наприклад, як класифікаційна підстава для поділу країн Європейського Союзу на чотири групи: 1) інноваційні лідери; 2) інноваційні послідовники; 3) помірні інноватори; 4) наздоганяючі країни.

Оскільки затвердження правових новацій (інновацій), безпосереднім чином пов'язано з використанням правових традицій [1, с. 505] які є їх основою, то важливо звернути увагу на класифікацію традицій на природні традиції і винайдені традиції. Наприклад, у вітчизняній правовій культурі природними правовими традиціями можна вважати: традицію ототожнення права і справедливості, традицію цілісності права і держави, традицію єдності прав і обов'язків. Серед винайдених правових традицій, такі як: традиція відомчої правотворчості, традиція неповажного відношення до правової процедури, традиція використання теорії держави і права в підготовці юристів.

Зрозуміло, що винайдені правові традиції мають підставами становлення відповідних правих інновацій, які з часом закріплюються в якості правових традицій.

З поділом традицій на природні і винайдені перегукується виділення великих і малих традицій. Якщо малою традицією виступають перекази, вірування, стереотипи, звички, які не схильні до продуманих змін і не передаються спеціальними способами, то велика традиція — це соціально-культивоване знання, вчення, філософські, правові та естетичні принципи, підтримувані духовною елітою і містять творче начало [2, с. 21]. У зв'язку з цим необхідно підкреслити, що новації (інновації) в першу чергу існують і переносяться (трансляються) за допомогою великих традицій. Оскільки формування великих традицій в правовій сфері обумовлено діяльністю юристів, то тут правові новації (інновації) виникають і закріплюються через професійну правову культуру, юридичну науку і практику. Правові новації (інновації) можна визначити як проявляються вперше в даній правовій культурі, що склалися, створені або запозичені з інших правих культур правові принципи, норми, інститути, цінності, кошти, прийоми і т.д. [3, с. 274].

Як різновид правових новацій, правові інновації мають стратегічне значення для правового розвитку, організації і функціонування будь-якої правової системи. При цьому процес прийняття і впровадження правових новацій іменується інноваційним процесом. Можна стверджувати, що різноманіття правових інновацій та правових новацій в сучасній правовій житті знаходить своє вираження стосовно до різних рівнів існування права: національного, міжнародного, інтегративного. При цьому помітно переміщення новацій та інновацій з одного рівня існування права на інший. Так, зокрема, для національного права стратегічне значення має права інновація, виражена в проектах Ради Європи про відповіді на насильство в повсякденному житті демократичного суспільства, шляхом використання медіації між жертвою і правопорушником, що виражається в утвердженні відновного правосуддя. При цьому відновне правосуддя як нова модель реагування на злочинну поведінку, враховуючи баланс інтересів жертви, правопорушника та суспільства, є правовою інновацією. Права інновація відновного правосуддя ґрунтується на таких принципах: 1) як можна більш повного усунення шкоди, заподіяної потерпілому; 2) прийняття правопорушником відповідальності за скоєне; 3) можливість потерпілого викласти свої вимоги і бачення правопорушення правопорушникові. Іншою правовою інновацією, що має стратегічне значення для правової сфери виступає права інновація, що закріплює самостійне буття права і держави через введення (1994 рік) двох склепінь норм уніфікованого контрактного права це принципи міжнародних комерційних контрактів (Принципи УНІДРУА), розроблені міжнародним інститутом по уніфікації приватного права і принципи європейсь-

кого контрактного права (Європейські принципи) розроблені в рамках підготовки загальноєвропейського кодексу приватного права.

Головна риса Принципів УНІДРУА та Європейських принципів як правових інновацій в тому що ці документи не передбачають їх схвалення чи затвердження з боку держав, а застосовуються вони за умови, що учасники контрактних відносин згодні діяти на основі цих склепінь правил.

На ряду з правовими інноваціями широке поширення в правовій сфері мають правові новації. Так, зокрема, відома така новація в цивільному праві як угода про заміну одного зобов'язання іншим що призводить до припинення існуючого між сторонами зобов'язання і виникнення на його основі нового. Правові новації це продукт інтелектуальної діяльності людей, оформлений результат фундаментальних, прикладних чи експериментальних досліджень в будь-якій сфері юридичної діяльності, спрямований на підвищення її ефективності. В умовах підвищення ролі правових новацій відбувається становлення правових інновацій. Сьогодні актуальним є питання про формування правової інноватики як галузі юридичної знання, яка охоплює методологію і організацію інноваційної діяльності в правовій сфері.

Список використаної літератури:

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Т.3 : Загальна теорія права/ ред. кол.: О.В. Петришин (голова) та ін. – 2017. – 952 с.
2. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 416 с.
3. Оборотов Ю.М. Традиції та інновації в правовій сфері: питання теорії (від пізнання до осягнення права). – Одеса: Юрид. літ .. – 2002. – 280 с.

ДУДЧЕНКО ВАЛЕНТИНА ВІТАЛІЙВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доктор юридичних наук, професор

НОРМАТИВНІ СЕНСИ ЯК ОСНОВА БУТТЯ ПРАВА

Сучасною домінуючою тенденцією у світовій юриспруденції є інтегративне розуміння права. Поєднання у праві ідей (метафізика), фактів (позитивізм) і оцінок (аксіологія) має за мету обґрунтувати незавершеність «поняттєвої», позитивної юриспруденції і визнати необхідність сенсових орієнтирів поведінки у значенні нормативних.